

DET FRAMTIDA KRIGET OCH VÅRT FRAMTIDA FÖRSVAR

Av MILES

Föreliggande artikel är den sista i en serie av fem behandlande vår försvarsfråga. I de tre första artiklarna (i resp. nr 2, 3 och 4 av denna tidskrift för i år) ha synpunkter framförts på vårt militärstrategiska läge, på den militärtekniska utvecklingens inverkan och våra beredskapsbehov. I den fjärde artikeln (nr 5-6 av denna tidskrift för i år) ha de ekonomiska förutsättningarna för ett vidmakthållande av vårt försvars effekt behandlats.

I denna artikel framföras vissa synpunkter på vårt framtida försvar, så som dessa synas bevingade av den världsstrategiska och militärtekniska utvecklingen och de ekonomiska begränsningar, som antydhas i vårens utredningsuppdrag från försvarsministern till överbefälhavaren.

VARJE DISKUSSION om det framtida kriget och vårt framtida försvar kräver ett fastställande av tidsfaktorn. Vill man undvika preciserade tidsangivningar, kan man med »framtiden» syfta på tendenser mera än på ett bestämt utvecklingsskede. »Det framtida kriget» syftar här närmast på tendenserna i krigsutvecklingen, »vårt framtida försvar» närmast på den inriktning, som bör

ges åt det svenska försvarets tekniska och organisatoriska utveckling.

Det framtida kriget

Förutsättningar

Krigsriskerna sammanhånga direkt med den sannolika politiska utvecklingen i världen. Alltsedan krigsslutet ha mer eller mindre bistra skärpningar omväxlat med avspänningsepisoder. I stort bestå de politiska motsättningarna mellan maktblocken. Intet tyder på någon ändring. Den sovjetryska strävan till dominans och expansion har sålunda ingalunda minskat även om metoder och geografiska stötriaktningar växlat. Allt talar — tyvärr — för att nuvarande spänningsläge består trots nedrustningskonferenser, avspänningsoffensiver och sovjetryska palatsrevolutioner.

De olika krigstyperna

Det »kalla kriget»

Det »kalla kriget» pågår med oförminskad styrka. Det har nu pågått så länge, att det på sina håll

och även i vårt land föreligger en klar risk för att det uppfattas som en normal umgängesform världens stora emellan. Därmed är respekten lätt tappad för småskiftningarna i det politiska spänningsläget. Följden är — särskilt inom den västliga världen — ökad risk för otillräcklig beredskap, om det »kalla kriget» plötsligt skulle slå ut i öppna krigshandlingar.

Det plötsliga storkriget

Det kan ifrågasättas, om någonsin i »fredstid» så väldiga militära maktmedel funnits så omedelbart insatsberedda som nu. I fråga om östblocket gäller detta alla former av stridskrafter.

Även om Östs konventionella stridskrafter äro fullt stridsberedda, torde förberedelserna för deras insättande till anfall i större skala vara svåra att dölja. Med hänsyn till de europeiska NATO-stridskrafternas styrka är det osannolikt, att ett storanfall — som inledning till ett storkrig — igångsättes med endast de nyssnämnda stridskrafterna. Betydligt mera omfattande styrkor och därmed röjande förberedelser torde då bli nödvändiga.

Möjligheterna att utan utåt synliga förberedelser ingångsätta flyg- och fjärrvapenansfall — med eller utan atom- och vätevapen — äro däremot stora. Det är allmänt känt att båda maktblocken förfoga över strategiska stridskrafter utrustade med atom- och vätevapen. Vid dessa hål-

les en mycket hög beredskap. Denna medger, att man omedelbart kan slå till. Vapnens oerhörda eldkraft gör, att ett sådant anfall utan utåt märkbara förberedelser kan få förödande verkan. Trots detta synes risken för ett plötsligt storkrigsutbrott av här skisserad typ liten. Skälen härtill äro främst att båda maktblocken inom kort och måhända redan nu ha en sådan tillgång på ifrågavarande vapen, att ett krig av denna art skulle kunna komma att innebära ömsesidig ödeläggelse. Det plötsliga storkriget som krigföringsform skulle då stå och falla med överraskningsmöjligheten. Ju mer denna minskar, desto mindre risk för krig. Härtill kommer, att ingen aggressiv makt kan satsa bara på ett kort krig. Om ej annat, så måste man räkna med inte bara en snabb »slägga» utan även en snabb »ockupation».

Förutsättningarna, för att denna doktrin är riktig, äro emellertid, att Väst — enkannerligen USA — bibehåller sin nuvarande höga vedergällningsberedskap. Öst måste ständigt veta, att en massförstörelseoffensiv från dess sida omedelbart utlöser ohämmade kontraslag mot Sovjetbehärskat territorium.

Eftersom följderna av särskilt ett vätebombkrig under här skisserade förhållanden te sig oacceptabla för båda parter, är det sannolikt att, om de bestående motsättningarna leda till krig, detta inledningsvis får någon form av »begränsat krig». Man får dock icke helt

bortse från risken av att ett militärt beslut fattas — eller missuppfattas — så, att ett storkrig brakar loss av »misstag», dvs. utan att egentligen vara avsett från någondera parten.

Det »begränsade» kriget

De senaste årens krigshistoria ge många exempel på »begränsade krig». Understundom har uttrycket »lokala krig» använts för att påpeka begränsningen även i geografiskt hänseende. Korea, Indokina, Malaya, Suez och oroligheterna i Främre Orienten samt Nordafrika äro exempel därpå. Alla ha de ett gemensamt, de stridande parterna ha varit eller blivit understödda var och en av sin beskyddare, sitt stormaktsblock. Understödet har ibland inskränkt sig till att vara — åtminstone synbart — endast ideologiskt eller politiskt. I de flesta skedda fall ha emellertid maktblocken även tagit aktiv del. Det aktiva har varierat från enbart vapenleveranser till direkt understöd med organiserade militära förband. Ibland har det varit diskutabelt, vem som har varit den utlösande, den direkt krigförande parten eller stormakten bakom. Det är i sistnämnda fall som uttrycket »krig genom ombud» kommit till användning.

Även om understödsavsikten från början varit begränsad, kan ett allt starkare engagement framtvingas av den ena eller andra anledningen. Snabbt kan i ett sådant fall den

situationen uppstå, att båda stormaktsblocken bliva alltmera nervösa. Nästa aktion kan komma att gälla dem själva i stället för deras ombud. Tönen skärps i diskussionen. Beredskapen skärps hos de tillgängliga stridskrafterna. Båda maktblocken veta, att överraskningen, att slå först, innebär en påtaglig vinst. Till slut kan frestelsen att gripa initiativet bli för stark. Risken för en sådan successiv utveckling av ett begränsat krig till ett storkrig måste i nuvarande spänningsläge anses stor.

Är ett sådant resonemang riktigt, kommer man till, att rädslan för storkrig kan leda till lokala krigssituationer, som i sin tur kunna leda till storkrig. Är det riktigt att bedöma rädslan för ett direkt storkrig inom båda maktblocken såsom stor, så torde det också vara logiskt riktigt att antaga, att tveksamheten åtminstone på Västsidan är stor mot att ingripa till isolerat angripna småstaters bistånd. Slutsatsen av detta är för småstaters vidkommande ytterst allvarlig.

Den krigstekniska utvecklingen

Den snabba utvecklingen av massförstörelsevapen har påverkat icke bara politiken och strategien utan även taktiken. Den oerhörda ökningen i verkan av »det enskilda skottet» har avsevärt skärpt kraven på utspridningsförmåga och därmed på snabbhet, rörlighet och räckvidd.

Dessa krav ha i stor utsträckning

kommit att bli riktningsgivande även på den militärtekniska utvecklingen i övrigt. Genom det naturligt stora intresset i den allmänna debatten för kärnvapen är det emellertid stor risk för att dessa alltför mycket få dominera bilden. Överallt är nämligen utvecklingstakten på det militärtekniska området anmärkningsvärt hög. Särskilt framträdande är den — vid sidan av atomvapenområdet — på de robot-, flyg- och teletekniska områdena. Allt talar för att dessa tendenser komma att bestå.

Luftkriget

Det är redan nu möjligt att förse vissa robottyper med atomladdningar. Robotar komma emellertid alltid att vara dyrbara vapenbärare. Långdistansrobotar och särskilt sådana för mycket långa distanser, s. k. interkontinentala robotar, äro ännu på experimentstadiet och osäkra i drift och underhåll. Flygplanet är och kommer under lång tid framåt därför att vara den effektivaste och billigaste atomvapenbäraren.

De ökade flyghastigheterna och flyghöjderna och den oerhörda kraftkoncentrationen, som atomvapnen medfört, ha förändrat luftkriget. Försvarsmedlen måste så utvecklas, att de bli omedelbart »dödande». Utvecklingen på stridsledningens område mot ökad automatisering, utvecklingen av direktanfallssikten och jaktrobotar (av jaktplan till lämpligt skjutläge

framtransporterade robotar) osv. har och kommer ännu länge att öka jaktplanens möjligheter att skjuta ner anfallande bombplan. På vissa höjder hålla emellertid redan nu olika slag av luftförsvarsrobotar på att bli överlägsna eller nödvändiga komplement till även robotbevapnade jaktplan. Ätminstone i USA finnas i dag möjligheter till atomladdade luftförsvars- och jaktrobotar. På de lägsta höjderna synes dock under överskådlig tid lätta luftvärnsautomatkanoner vara ett nödvändigt komplement till flygande luftförsvarsvapen.

Även om på här antydda sätt luftförsvarets möjligheter avsevärt ökat och kunna beräknas fortsätta att öka, kan det aldrig bli 100 %-igt. »The bombers always get through». Det må vara flygplan eller robotar. Det är för övrigt inte bara det, att en enda atom- eller vätevapenladdning, som kommer igenom medför en så oerhörd verkan. Med det ökade kravet på automatiserad stridsledning osv. följer ökade risker för att ett svagt utbyggt försvar snabbt blir mättat. Även ett aldrig så välutvecklat luftförsvar måste därför kompletteras med ett omfattande civilförsvar med långtgående utrymningar och fullträffsskydd för dem, som måste stanna kvar på platser, som äro sannolika bombmål.

Också i ett annat hänseende inverka luftanfallens ökade verkansmöjligheter på vårt försvar. Kravet på utspridning gäller icke bara ci-

vilbefolkning och rörliga stridskrafter. Det gäller även våra militära anläggningar och kanske särskilt flygplatserna, som måste anses vara primära mål för en aggressor. Flygplatser äro dyrbara i anläggning. En kraftig utökning av antalet flygplatser ställer sig därför ekonomiskt tveksam, särskilt om man i en avlägsen framtid skymtar en flygteknisk utveckling mot ett vertikalt startförfarande. Samtidigt går emellertid motorismen till lands våldsam framåt. En kraftig utveckling av motorvägar synes ofrånkomlig. En klok kombination av motorvägs- och startbanebygge skulle möjliggöra en avsevärd ökning av åtminstone för lätta krigsflygplan (jaktplan och liknande) användbara »flygstråk» utan däremot tillnärmelsevis motsvarande ökning av rent militära investeringar.

Invasionsförsvaret

Atomvapnen ha även i hög grad förändrat anfalls- och invasions-tekniken. Front- eller kustförsvaret, som det förr krävdes dagar eller veckor för att i erforderlig grad »mjuka upp» och slå sönder, kan nu snabbt krossas genom atomvapeninsats. Försvaren tvingas till en utspridning av sina stridskrafter med allt vad detta medför av försvårad ledning och krav på snabbhet, räckvidd och framkomlighet hos tillgängliga motanfallsstyrkor. Invasionsförsvaret övergår härigenom successivt från ett front- till ett ytförsvaret.

Även i andra hänseenden har invasionstekniken effektiviserats. Transportmöjligheterna ha sålunda avsevärt utvecklats. Här gå i många stycken militär och civil utveckling hand i hand. Terränggående motorfordon och olika slags vapenbärare, specialtonnage som möjliggör landsättning av tung utrustning utan tillgång till hamnanläggningar, förbättrad luftlandsättnings teknik, helikoptrar, höga hastigheter till lands, till sjöss och i luften, hela denna evolution för att inte säga revolution på anfallsmedlens område har rent tekniskt ökat möjligheterna till att genomföra anfall och invasion.

Å andra sidan ha den anfallandes taktik och strategi mot ett atomvapenrustat försvar eller då en sådan motinsats kan befaras, ytterligare försvårats. Den generella regeln om utspridning som skydd mot atomvapen gäller för en anfallande kanske mer än för en försvarende. En utspridd landinvasionsstyrka och än mer en utspridd invasionsstyrka till havs är svår att leda, skydda och — i det avgörande ögonblicket — koncentrera till erforderlig kraftinsats. En utspridning minskar givetvis förlusterna, om atomvapenmotverkan insättes, men utspridningen måste å andra sidan vara så stor att ett fullgott skydd av invasionsstyrkan antingen kräver mycket omfattande skyddsstyrkor eller också ej kan bli 100 %-igt. I sistnämnda fall får en försvarare möjligheten att även

med konventionella stridskrafter åstadkomma stora resultat mot invasionsstyrkan.

Ytterligare skäl tala för att invasion som betvingelsemetod minskat i sannolikhet. En invasion av betydelsefull omfattning kräver förberedelser, som med en god under rättelsetjänst på försvarssidan bör upptäckas. Igångsätts dessa förberedelser före ett krigsutbrott går överraskningsmomentet förlorat. Tidigare har framhållits dettas avgörande betydelse vid ett storkrig. Igångsätts invasionsförberedelserna först efter det att öppna krigshandlingar i övrigt utförts, har den anfallande förlorat dyrbar tid. Denna »dyrbarhet» ökar i samma mån som de siare ha rätt, som anse att nästa krig blir ett kort krig.

Det är oriktigt att påstå, att invasion som betvingelsemetod spelat ut sin roll. Det är emellertid berättigat att anta, att invasionen mot den icke blottstälde blivit osannolikare. Denna uppfattning understrykes — särskilt vad gäller invasion över hav — av det faktum, att möjligheterna att alldeles oavsett atomvapen från luften bekämpa invasionsstyrkor ökat i en snabbare takt, än vad som ännu för några år sedan kunde antagas.

Härmed är icke sagt, att ett land definitivt kan betvingas utan insats av markstridskrafter. Ett fullständigt betvingande kräver till sist en ockupation av något slag. Denna ockupation behöver dock icke ha

föregåtts av en invasion. Den kan i stället mera få karaktären av ockupationen av det japanska moderlandet 1945.

Massförstörelsevapnens framtida användning

Sammanfattat tala möjligheterna för det ohämmade luftkriget å ena sidan och svårigheterna för en mera omfattande invasion å den andra sidan för, att det kommande kriget kommer att avgöras i luften och med insats av massförstörelsevapen. Därmed är det ingalunda säkert, att denna form av krig blir ensamt avgörande. Liksom alltid i krig gäller det väl för en angripare, att för motståndarens betvingande söka att så snabbt som möjligt tillfoga honom största möjliga skada med minsta möjliga egna förluster. Billiga hjälpmedel i det ohämmade luftkriget äro kuppföretag och sabotage. Dessa bli sannolikare, desto mera känsligt det automatiserade samhället blir för störningar av olika slag.

Detta är nuläget och med hänsyn till den snabba tekniska utvecklingen — med all sannolikhet allt mera gällande i framtiden. Hinder mot en sådan utveckling kunna emellertid rent teoretiskt tänkas. Det har — särskilt i anslutning till nedrustningsdiskussionerna i London sommaren 1957 — talats om förbud mot, kontroll av eller monopol för massförstörelsevapen.

Den som tror på förbud, synes

helt ha glömt bort, att världen av i dag är vargarnas och icke lammens. Det synes i nuvarande läge helt orealistiskt, att Väst skulle gå med på ett förbud mot det enda medel, på vilket världsfreden hitintills violat alltsedan krigsslutet. Ett förbud mot massförstörelsevapen synes icke tänkbart utan en omfattande internationell kontroll och en allomfattande avrustning av Östs kvantitativt överlägsna konventionella stridskrafter. Även det sistnämnda kräver en omfattande internationell kontroll. En sådan kontroll måste bli verklig och icke bara formell och skenbar, det visar tyvärr de bittra erfarenheterna från Korea. Med nuvarande järnridåer och satellitstatspolitik på Östsidan torde såväl förbud som därmed sammanhängande kontrollfrågor vara en utopi, som endast en totalt förändrad sovjetrysk politik skulle kunna förvandla till verklighet.

Ett monopol är — likaledes teoretiskt — mera tänkbart. Det skulle innebära att massförstörelsevapnen reserveras för de stater, som nu — 1957 — inneha sådana, dvs. USA, Sovjet och Storbritannien. Ovedersägligen ha åtminstone USA och Sovjet både militära och ekonomiska maktmedel i sin hand för att påtvinga den övriga världen sin vilja. Om ett monopol verkligen skulle komma att deklarerats, stå alla stater, som icke själva ha eller kunna framställa atomvapen, inför ett svårt avgörande. Detta avvä-gande torde bli svårare, ju mera

fristående dessa stater äro. Antingen ha de då att trotsa monopol-et med allt vad därav kan följa av sanktioner osv. eller ha de att kasta sin hävdade självständighet över bord och ty sig till någon av monopolinnehavarna. Det bör i detta sammanhang med skärpa framhållas, att i dag ha i praktiken alla stater utom de s. k. neutrala (Sverige, Schweiz, Indien osv.) tillgång till atomvapen i händelse av krig. Det är sålunda icke så, att Sverige kan jämföras med en NATO-småstat som exempelvis Norge eller en satellitstat som exempelvis Rumänien. Båda dessa exempel visa en reglerad samhörighet med en »stormakt» och därmed på en praktisk möjlighet att stödja sitt försvar på atomvapen i händelse av krig.

Vårt framtida försvar

Krigsriskerna för Sverige

Skandinaviens betydelse

Det har de senaste åren förekommit en hel del diskussioner om Skandinaviens betydelse för de båda maktblocken i händelse av krig. Självfallet kan denna betydelse skifta, beroende på vilken form en militär storkonflikt kan få och var någonstans i världen, som den tändande gnistan faller. F. d. kabinettssekreteraren Arne Lundberg, för att ta ett exempel, framhöll i en artikel i nr 5 av »Tiden» för i år, att det skandinaviska områdets bety-

delse var ringa och i vart fall betydligt överdriven i de militära bedömningar, som publicerats under det senast förflutna året.

Ser man emellertid på läget utan hypotetiska förutsättningar synes den militära inställningen vara sannolikast. Skandinavien har stor betydelse för båda parter. Särskilt gäller detta alltför framförallt Nordkalotten och den norska Atlantkusten men även det sydsandinaviska området. Detta har närmare exemplifierats i denna series inledande artikel. Endast ett exempel skall här refereras.

Sovjet har i dag — enligt olika källor — 300–600 ubåtar, dvs. flera gånger fler än Nazi-Tyskland vid det andra världskrigets utbrott. Huvuddelen av dessa ubåtar äro baserade i Östersjön och Norra Ishavet. Ett så stort antal kan omöjligen vara avsett enbart för försvar. Deras uppgift måste vara att jaga tonnage på de stora sjövägarna över oceanerna eller — eventuellt — att vara oceangående utskjutningsstationer för kanske atomladdade robotprojektiler. För att komma ut till sina verksamhetsområden måste båtarna passera genom östersjöutloppen eller runda Nordkap. Har Lundberg rätt, måste alltså ryssarna bedriva en ytterst oekonomisk flottbyggnadspolitik och såväl bokstavligt som bildligt kasta sina pengar i sjön till ingen nytta. Är det däremot någon form av tanke bakom de sovjetiska ubåtarna, måste östersjöutloppen och kalott-

området vara av stor strategisk betydelse för Öst.

Nöjer man sig med att endast fastslå att Skandinavien har betydelse för båda blocken i ett framtida krig, kan man för Västs del konstatera att det redan i dag har tillgång till viktiga delar av området. Inga tecken tyda på en ändring härvidlag. De inrikespolitiska förhållandena i Sverige göra ett militärpolitiskt samgående med Sovjet otänkbart.

Sveriges indragande i ett krig

För att få tillgång till skandinaviskt område, måste alltså Öst tillgripa våldsmedel. Den första frågan är då, om områdets betydelse svarar mot nackdelarna av ett sådant engagemang. Avgörande härvidlag är, vilken insats som erfordras och hur snabbt Sovjet kan hoppas att den leder till resultat. Den axiomatiska slutsatsen för vår del är, att ju starkare det skandinaviska områdets försvar är, desto tveksamare måste en sovjetisk ledning ställa sig inför alternativet. Det är detta, som brukar kallas försvarets »fredsbevarande effekt».

Den andra frågan är, när en eventuell öst aggression kan komma att insättas. Det måste i och för sig vara ett önskemål för Sovjet att ha tillgång till och hinna bygga ut anläggningar inom området, innan ett storkrig brakar loss på allvar. Är emellertid den tidigare bedömningen av överraskningens betydelse riktig, skulle en isolerad sov-

jetisk attack mot Skandinavien, ja, redan synbara förberedelser för en sådan, i nuvarande läge närmast vara att betrakta som en sovjetrisk blunder. Det återstående alternativet för Sovjet är då att vänta med angreppet och alla utåt synbara förberedelser till i samband med eller efter ett storkrigsutbrott.

Den tredje frågan är, vilken eller vilka betvingelsemetoder, som Sovjet skulle tänkas komma att välja. Även om det måste räknas med omfattande engagemang på många håll, torde tillgängliga resurser medge valfrihet, därest en skandinavisk operation skulle få hög prioritet. Avspärrning och inre revoltförsök torde i detta sammanhang kunna avföras som tänkbara, fristående betvingelsemetoder. De taga för lång tid. Den metod, som kräver det minsta av synbara förberedelser, är flyg- och fjärrvapenanfall — med eller utan atomvapen. Dessa kunna igångsättas i omedelbar avslutning till ett storkrigsutbrott. De nuvarande sovjetiska resurserna härvidlag äro — totalt sett — stora. En sådan insats kostar förhållandevis litet blod och den kan — om den svenska försvarsviljan vacklar — redan som enbart hot ge resultat.

Metoden kräver dock för ett slutgiltigt resultat en ockupation. Ju mera verksam metoden varit, desto mindre får den erforderliga ockupationen form av invasion. Å andra sidan är den under alla omständigheter ett snabbt och verksamt komplement, i det fall en invasion

skulle väljas som den huvudsakliga betvingelsemetoden.

Väljer Sovjet denna angreppsform, finnas stora resurser, framförallt i markstridskrafter, som knappast kunna utnyttjas för andra ändamål. Avsevärda taktiska flygstyrkor kunna därvid nu och sannolikt även i framtiden insättas till stöd för en invasion mot Skandinavien. Om tillgången på stridskrafter kombineras, för det första med sannolika krigs- eller anfallsmål, för det andra med kravet på ett snabbt resultat utan utåt synbara förberedelser före ett storkrigsutbrott och för det tredje med de militärtekniska förutsättningarna för olika former av invasion, kunna vissa slutsatser dragas beträffande sannolikheten av invasionstyp och stötriktning. Ett kustinvasionsföretag av större omfattning kan icke igångsättas förrän efter utåt säkerligen synbara, omfattande och tidskrävande förberedelser. En gränsinvasion, understödd av taktiska luftinvasionsföretag och atomvapeninsatser, mot Nordskandinavien direkt och via Nordfinland, synes därför under givna förutsättningar mera sannolik än ett invasionsföretag över havet eller via Danmark mot Sydsverige.

Det måste emellertid också konstateras, att vissa tänkbara fientliga invasionsformer och stötriktningar — ehuru mindre sannolika — kunna te sig mera riskabla för landets fortbestånd som fri nation. En med våldsam kraft insatt invasion

mot Mellansverige, understödd av en ohämmad luftkrigföring, kan sålunda komma att betydligt snabbare tvinga oss på knä än en mera sannolik och mera systematiskt genomförd invasion i norr. Det är nödvändigt att — trots den mindre sannolikheten — i en krigsplanläggning taga hänsyn till även dessa synpunkter.

Det måste vidare framhållas att alla skäl allt fortfarande tala för, att man icke bör räkna med antingen flyg- och fjärrvapenanslag eller invasion utan med båda. Den betydelsefulla skillnaden mellan de två metoderna är, att den förstnämnda kan insättas som »en blix från en klar himmel» medan den andra i större skala aldrig kan komma helt överraskande.

Det bör slutligen också framhållas, att de inledande krigshandlingarna mot de olika skandinaviska länderna kunna komma att insättas med viss tidsförskjutning. Det är sålunda tänkbart, att Sverige kan få en viss och ovärderlig respittid. Någon som helst säkerhet härför finnes dock icke.

Storkrigsutbrottet kan emellertid för Sovjet komma alltför »fort», alltför tidigt. Andra politiska eller strategiska skäl, exempelvis ett starkt svenskt försvars fredsbevarande effekt, kunna medföra, att ett direkt sovjetiskt angrepp på Sverige icke kommer till stånd. Detta ger oss emellertid därmed ingen garanti för att få spela åskådarens roll. Flygstrategiska skäl

exempelvis tala för, att Skandinavien kommer att ligga »under kulbanan» med medvetna eller omedvetna neutralitetskränkningar som följd. Sydsvenska erfarenheter under det andra världskrigets slutskede ge här bistra antydningar. Söka vi icke beivra sådana kränkningar, kommer detta att tagas som uttryck för svaghet i vilja eller förmåga eller för partiskhet. Beivra vi kränkningarna, vilket vår alliansfria ställning kräver, måste vi med säkerhet räkna med åtskilliga intermezzon. Krigsriskerna äro i båda fallen stora.

»Det optimala försvaret»

Den militärtekniska utvecklingen är för närvarande våldsam och utan tecken på nedlugning av takten. Redan nu ha stämmor höjts, som ifrågasätta, om ett litet land som vårt i längden kan orka följa med. Det är möjligt, att vi i en avlägsen framtid kunna komma att ställas inför valet att antingen ohjälpligt sacka efter eller att ansluta oss till någon stormakt, som kan giva oss erforderligt tekniskt biträde. Hitintills ha emellertid våra personella och tekniska resurser, kombinerade med tillgängliga möjligheter till import, icke lagt några hinder i vägen för att hålla försvaret på en hög nivå såväl kvantitativt som kvalitativt. Det enda verkliga hindret har varit de otillräckliga anslagen.

Rent teoretiskt är det fullt möjligt att hålla ett mycket starkt för-

svar. Man skulle kunna beteckna det med uttrycket »det optimala försvaret». Detta skulle i korthet innebära, att en potentiell angripare städse skulle veta, att vilken betvingelsemetod, vilken angreppsform han än väljer, var han än anfaller oss, så skulle han riskera hårda kontraslag och att överallt mötas av starka, stridsberedda styrkor, lika välutbildade och minst lika välutrustade som hans egna. Det skulle vidare innebära, att varje neutralitetskränkning omedelbart och eftertryckligt kunde beivras. Ett sådant försvar skulle också giva oss en stor internationell respekt.

Ett försvar av denna typ skulle ställa sig mycket dyrt. Närmast som en gissning skulle det väl i dagens penningvärde röra sig om en total årskostnad av närmare fyra miljarder kronor. Summan kan vid första påseende te sig utopisk. Men är den verkligen det? Den innebär för innevarande budgetår cirka 7,5 % av bruttonationalprodukten. Detta är åtskilligt mindre än vad det engelska folket i dag avstår till sitt försvar och endast drygt hälften av vad amerikanerna åstadkomma. Härtill kommer, att vi som alliansfria måste vara beredda att betala, vad en sådan position bedömes vara värd.

Det är vidare möjligt, att rekryteringssvårigheter kunna uppstå. Det blir säkert inte lätt att få tag i erforderligt antal specialister, såsom högskoletekniker, flygförare osv. Med en konkurrenskraftigare och

friare lönesättning, vettigare arbets- och bostadsförhållanden osv., skulle dock troligen de flesta av dessa svårigheter kunna elimineras eller minskas.

Det begränsade försvaret

Överbefälhavarens förslag 1954

Från militär sida har aldrig någon mera utförlig skiss till »det optimala försvaret» framlagts. Överbefälhavarens förslag 1954 till riktlinjer för vårt försvars framtida utformning låg långt under, vad våra resurser skulle kunna ha medgivit.

Förslaget avsåg en krigsmakt med en omfattning, som populärt har betecknats med uttrycket »ett hårt pressat minimum». Medvetet gjordes avsevärda begränsningar av försvarets olika delar med därav följande risktagning i händelse av krig. Särskilt märkbart var detta på luftförsvarets område. Den föreslagna anslagstilldelningen räckte sålunda icke ens till för att ett tunt jaktförsvar på en gång skulle kunna etableras över hela landet.

Uppräknat till dagens penningvärde skulle innevarande budgetårs kostnader, år nr 3 i ÖB-förslaget, ha belöpt sig till 2,74 miljarder kronor. Denna begränsade summa bör ses mot den faktiska budget-siffran för 1957/58, 2,35 miljarder kronor och även jämföras med den ovannämnda, gissade summan för »det optimala försvaret» på närmare 4 miljarder kronor.

Överbefälhavarens förslag rönt

som bekant det icke ovanliga utrednings- och förslagsödet att först få vila i en departementsskrivbordslåda och att sedan så småningom bli utsatt för en utdragen beredningsbehandling. Det är nu i det närmaste tre år sedan förslaget inlämnades och omkring fyra år sedan de undersökningar och utredningar gjordes, på vilka förslaget grundades.

I dagens tekniska utvecklingsfart äro tre till fyra år en lång tid. Hade ÖB-förslaget planenligt genomförts, hade justeringar nu säkerligen varit erforderliga. En kontinuerlig översyn var också avsedd. Det var icke en i allo fast försvarsorganisation, som föreslogs, utan *riktlinjer* för försvarets framtida utformning!

De av inflationen framtvingade pris- och lönestegringarna ha försvårat kostnadsberäkningar och anskaffningsplanering. Härutöver tillkommer emellertid omfattande pristegringar i övrigt, särskilt på tekniskt högkvalificerad materiel. I generaldirektör Hugo Larssons artikel (Sv. Tidskrift nr 3/1957) har detta exemplifierats. Särskilt kostnaderna för flygvapnets materiel ha i avsevärd grad ökats i jämförelse med vad som angavs 1954.

Ett annat skäl till en översyn av ÖB-förslaget är utvecklingen av atom- och vätevapen. Utvecklingen har här gått avsevärt snabbare, än vad som 1954 kunde förutses. Antalet typer av vapen men framförallt den totala tillgången är betydligt större, än vad som då beräkna-

des. Härigenom ha insatsmöjligheterna väsentligt ökat och vapnens exklusiva karaktär minskat. Detta medför i sin tur, att bilden av det framtida kriget måste revideras. Synpunkter härpå ha tidigare redovisats.

Ett tredje och kanske viktigare skäl till en revidering finnes emellertid. Våra egna möjligheter att bedöma vår produktionskapacitet ifråga om atomvapen ha klarnat. Det torde sålunda nu vara möjligt att skaffa sig överslagsmässigt riktiga kostnads- och tidsuppgifter härvidlag.

Det nya utredningsuppdraget

Efter nära två års beredningsbehandling av ÖB-förslaget bedömde den dåvarande försvarsministern, egendomligt nog med försvarsberedningens fulla stöd, att förslaget av »statsfinansiella och samhällsekonomiska» skäl icke skulle kunna genomföras. Överbefälhavaren fick därför i uppdrag att utreda, vilket försvar som skulle kunna åstadkommas med vissa begränsade kostnadsramar. Dessa voro de facto 95, 90, 85 och omkring 75 % av ÖB-förslagets 10-åriga kostnadsram.

För den försvarsintresserade ter det sig dock egendomligt, att »statsfinansiella och samhällsekonomiska skäl» i dessa tider *måste* framtvinga begränsningar på försvarets område samtidigt som de icke hindra avsevärda höjningar på andra huvudtitlar. I föregående nummer av denna tidskrift har påvisats, att vi

ha råd att försvara oss — om vi vill! Sanningen är väl därför den, att det är insikten och viljan snarare än pengarna, som fattas. Eller kanske man kan säga, att det är respektens för krigsriskerna som fattas. I dagens svenska debatt är det mest tal om räntehöjningar, pensioner och penninginflation. Tyvärr synes, trots det kalla kriget, trots Suez och Ungern, trots ständiga massakrer i Nordafrika och hemliga vapensändningar i Levanten, trots allt detta som pågår i världen runt om oss, det svenska folket i gemen ha förlorat känslan för lägets oerhörda allvar.

Ytterligare begränsningsmöjligheter

Kostnader, avvägning och effekt

Redan Överbefälhavarens förslag 1954 innebar, som ovan exemplifierats, en påtaglig risktagning på viktiga områden. Minskas medelstillsdelningen under vad förslaget angav, måste detta med nödvändighet medföra en ytterligare risktagning. Två förhållanden medföra, att denna riskökning blir större än vad en direkt kostnadsjämförelse med ÖB-förslaget borde ge vid handen. För det första kunna de ovan antydda, erforderliga justeringarna i förslaget kräva kostnadsökningar. För det andra måste de senaste årens eftersläpningar kompenseras.

Det bör vidare framhållas, att en minskning av anslagen med en viss procent icke blott ger motsvarande minskning i effekt, i antalet stri-

dande enheter eller vad man nu mäter ett försvars styrka med. Styrkeminskningen blir större än anslagsminskningen, ty ett försvar har — liksom alla organisationer — fasta kostnader, som i en viss storleksordning ytterst litet påverkas av organisationsförändringar. Först vid mycket stora sådana påverkas även de fasta kostnaderna.

Redan med det här antydda, är det tydligt att Överbefälhavaren genom utredningsuppdraget ställt inför ytterst svårlösta problem. Även i de högsta kostnadsalternativen bli organisationsminskningar nödvändiga. I de lägsta alternativen torde följderna komma att bli så katastrofala, att de skulle komma att väcka uppseende i hela världen, om de genomfördes.

En viss avvägning mellan försvarets olika delar är riktig endast vid en viss kostnadsram. Minskade anslag medföra ökad »spänning» mellan försvarsgrenarna. Det är naturligt, om olika försvarsgrensrepresentanter — med bästa möjliga objektivitet — kämpa för sin försvarsgrens intressen och anslagstillsdelning. Minskas anslagen är det därför »bekvämt lockande» för anslagsfördelande myndigheter att sänka försvarsgrensanslagen procentuellt lika. Ju större minskningarna i anslag äro, desto felaktigare blir ett sådant tillvägagångssätt. Ändras kostnadsramen, måste också avvägningen ändras.

Principiellt finns det två olika riktlinjer för försvarsfrågans lös-

ning vid minskade anslag. Den första är att söka öka eller bibehålla effekten med bibehållna eller minskade kostnader. Detta kan ske genom exempelvis anskaffning av modernare vapen. Detta är åtgärder, som anslagskrävande militära myndigheter helt naturligt eftersträva. Det kan emellertid härvid bli frågan om åtgärder, som kräva stora engångsanslag eller tillfälligt ökade kostnader, men som på lång sikt innebär ökad effekt till minskad kostnad.

Den andra riktlinjen är, att efter noggranna militärpolitiska och militärtekniska bedömningar beträffande dagsläge och sannolik utveckling söka avgöra, vad som är det minst viktiga, det minst riskfyllda.

De här antydda, principiella problemlösningarna böra ses mot bakgrunden av de bedömningar av den sannolika militärstrategiska och militärtekniska utveckling, som i denna artikel tidigare framförts. Olika praktiska lösningar te sig därvid tänkbara. Några av dessa skola här antydvas.

Ökad eller bibehållen effekt till bibehållna eller minskade kostnader

Atomvapnens införande i det svenska försvaret skulle ovedersägligen innebära en avsevärd effektökning. Ju effektivare det svenska försvaret är, desto effektivare kan det i händelse av krig lösa sina uppgifter. Därmed har dess fredsbevarande effekt avsevärt ökat.

Mot dessa påståenden ha åtskilliga synpunkter anförts. Hur går det, om vi bygga vårt försvar på atomvapen, men en visserligen atomutrustad fiende dock endast anfaller oss med konventionella vapen? Svaret härpå måste vara, att dels få vi aldrig bygga vårt försvar på enbart atomvapen, dels är väl frågeställningen osannolik, dels slutligen är väl i så fall ändå mycket vunnet. Vårt innehav av atomvapen har visserligen icke då hållit oss undan kriget, men det har medfört att vi icke själva bli mål för dessa vapen!

Det har också påståtts, att ett svenskt innehav av atomvapen skulle fresta eller tvinga en aggressiv motståndare att i ett kritiskt läge slå till för att därigenom röja en risk för egen säkerhet ur vägen! Påståendet synes ologiskt av två skäl. För det första kunna och komma vi som alliansfria alltid att deklarerera, att vårt försvar har defensivt syfte. För det andra måste det starkt ifrågasättas, om en aggressiv stormakts ställningstagande till ett användande av atomvapen eller icke i en konflikt, som kan bli ett världskrig, kan på något avgörande sätt influeras av, om en småstat som Sverige har ett begränsat antal vapen eller ej! Däremot måste hans tveksamhet att över huvud taget anfalla oss avsevärt öka, ju effektivare försvarsmedel, som vi ha.

Mot ett svenskt atomvapeninnehav har också en rad humanitärt betecknade skäl anförts. För det

första blir man betänksam, när kommunister eller av dessa inspirerade kretsar ställa sig i främsta ledet bakom sådana manifestationer. För det andra får man aldrig glömma, att krig över huvud är det mest ohumanitära, som tänkas kan. För det tredje är det icke vår humanitet utan den eventuella fiendens, som är avgörande. *I dag och i morgon är den enda sannolika humanitetsyttringen den, att en krigsförande vill göra det så lätt för egna styrkor som möjligt. Detta innebär ett utnyttjande av effektivast möjliga vapen!*

Svenska atomvapen beräknas nu kunna framställas inom landet. Kostnaderna härför bli visserligen siffermässigt höga men totalt och procentuellt låga (årskostnaderna endast några procent av nuvarande totalkostnader för försvaret). Deras införande innebär alltså en ytterst kraftig effektökning till mycket låg kostnad. Sanningen är nog den, att vi successivt alltmera måste beteckna atomvapen — icke som ett komplement till utan — som en brist i det svenska försvaret.

Vapenbärare äro lika viktiga som vapnen! Kunna atomvapen framställas inom landet, så råder det heller ingen tvekan om, att moderna vapenbärare för dessa kunna framtagas minst lika fort som själva vapnen.

Bygger man emellertid anskaffningen på import, blir problemställningen ändrad. Amerikansk lag förhindrar f. n. varje möjlighet till

försäljning av atomvapen. Däremot synas inga bestämmelser förhindra amerikansk export av för atomvapen användbara vapenbärare. Efter som såväl vapen som bärare, användbara för dessa, de facto redan finnas i USA, skulle en svensk anskaffning av dessa vapenbärare kunna vara av betydelse. Det skulle åtminstone rent teoretiskt möjliggöra, att vi i händelse av en världskonflikt, i vilken vi bli indragna, snabbt skulle kunna utrustas även med själva vapnen. Det finns emellertid vissa hakar i detta resonemang. För det första kunna vi, som alliansfria, aldrig få någon garanti för att vi verkligen få vapnen, om det kniper. För det andra synes det i alla hänseenden bättre, om vi i stället kunde få erforderliga uppgifter om vapnens storlek och upphängnings- (inmonterings-) apparatur. Då skulle vi kunna utrusta de bärare vi själva ha med erforderliga upphängningsanordningar osv. För det tredje, det f. n. viktigaste; de vapenbärare som nu eventuellt kunna köpas (exempelvis vissa robottyper) ha stora begränsningar och många »barnsjukdomar». Deras mera fulländade efterföljare stå ännu på de hemliga listorna. Flygplan, användbara som bärare, ha vi ännu så länge lika bra själva. Ett införande av särskilda för atomvapen lämpliga utländska flygplan kommer att ställa till med mycket stora underhålls- och utbildningsbesvär utan att — som sagt — ge oss garanti för att vi verkligen få

vapnen, om vi i händelse av krig skulle behöva dem.

Robotvapen över huvud taget kunna medföra en påtaglig kvalitetshöjning. Svensk forskning är här på god väg även om den kämpar med stora svårigheter. Internationellt sett finns det redan nu ett stort antal fullt användbara robottyper, som utgöra mer eller mindre goda ersättningar eller komplement till den konventionella vapenarsenalen. Möjligheterna till köp utifrån av robotvapen kunna snabbt komma att öka.

Vid sidan av atomvapnen äro väl robotvapnen det, som mest fängslat den mänskliga fantasien i dagens kapprustning. De, som äro fallna för önsketänkande, vilja gärna i dessa nya vapen se genvägar till ett modernt försvar. Tyvärr äro dessa vapen ingalunda några »Mädchen für alles». I alla avancerade hänseenden befinna de sig ännu på experimentstadiet. I mitten på 60-talet kan bilden dock te sig annorlunda. Sist men icke minst, med största sannolikhet komma robotvapen alltid att vara mycket dyra!

Även om en framtida kraftmätning i avgörande stycken skulle komma att utkämpas med atomladade fjärrobotar, är vägen dit för teknikerna lång och törnbeströdd. Ett är säkert, ännu om tio år komma s. k. konventionella stridskrafter att spela en mycket stor roll. De som hävda, att vi nu skola skrota vårt konventionellt betonade för-svar för att i en obestämd framtid

ersätta det med atomvapen och robotar ha förlorat sinnet för verkligheten.

Det minst viktiga

Eftersom inom överblickbar framtid av statsmakterna framtvingade kostnadsbegränsningar icke kunna kompenseras enbart genom den effektökning, som nya vapen kunna ge, måste även den andra utvägen tillgripas. Man måste bedöma, vad som är mindre viktigt och reducera detta. Hänsyn måste vid sådana bedömningar självfallet tagas till, vad tänkbara reduceringar verkligen medföra i ekonomisk vinst.

Reduceringsmöjligheterna kunna lämpligen diskuteras mot bakgrunden, dels av det framtida krigets sannolika typ och varaktighet, dels de tänkbara formerna för anfall. Bedömningen måste i första hand göras mot bakgrunden av försvarrets fredsbevarande effekt.

En slutsats, som man kan dra av den allmänna och internationella debattens bedömning av det framtida kriget, är, att riskerna äro som störst vid ett plötsligt krigsutbrott och att det är mest sannolikt, att det inledande skedet blir det avgörande. Detta skulle tala för, att man i valet mellan å ena sidan stor bredd, dvs. hög beredskap med största möjliga styrka och å andra sidan lång uthållighet skulle välja det förstnämnda. En ologiskhet ligger det dock i detta påstående. Har utvecklingen av atomvapnen medfört

minskad benägenhet hos stormakter att komma småstater till bistånd, skulle detta tala för att vi hade behov av en ökad uthållighet. Detta måste dock ses mot den bedömt minskade risken för ett isolerat sovjetiskt anfall mot vårt land. Vår uthållighet är f. ö. av ekonomiska skäl redan nu så begränsad, att utvägen med en minskning av vår uthållighet aldrig ensamt kan bli tillräcklig vid kraftiga kostnadsbegränsningar.

De olika betvingelsemetoderna med utifrån insatta våldsmedel bruka uppdelas i flyg- och fjärrvapenfall, invasion och avspärrning. Den sistnämnda är långsamt verkande. Är det närmast föregående påståendet om det sannolikt korta kriget och intensiva inledningsskedet riktigt, så måste också försvaret mot avspärrning jämfört med andra försvarsuppgifter vara mindre viktigt. Bedömer en stormakt det förenligt med sina intressen och ej alltför riskabelt att bistå oss, då kommer den också att tillse att detta bistånd når oss, så länge vi äro i stånd att utnyttja det.

Av de två andra betvingelsemetoderna ha de inledande avsnitten klart talat för att riskerna för och vådorna av flyg- och fjärrvapenfall avsevärt ökat medan sannolikheten för invasion minskat.

Av olika invasionsformer är det särskilt kustinvasion, som minskat i sannolikhet. Samtidigt har det sjöburna invasionsförsvarets möjligheter att verka minskat. Den mi-

litärstrategiska utvecklingen söder om oss talar redan nu för, att en invasion mot södra Sverige blivit mindre sannolik jämfört med läget ännu för några år sedan. Den politiska utvecklingen kan dock bli sådan, att i framtiden en försämring på nytt kan inträffa.

Konklusionen av denna bedömning av tänkbara betvingelsemetoder mot vårt land måste då bli, att det minst viktiga i vårt försvar är att finna inom invasionsförsvaret och särskilt på det sjöburna försvarets verksamhetsområde. Den kvarstående risken för invasion synes störst i norr. Hur de erforderliga beskärningarna skola i detalj göras är en svår avvägningsfråga. Ju större beskärningarna av ekonomiska skäl måste bli, desto hårdare måste de i princip drabba de här antydda delarna av försvaret. I praktiken måste emellertid — som tidigare antytts — hänsyn även tagas till de risker försvagningar på vissa verksamhetsområden eller inom vissa delar av landet kunna medföra. Det måste i det längsta undvikas, att försvagningarna bli veritabla luckor. Det gäller med andra ord att rätt väga av mellan vad som är sannolikast och vad som är farligast.

Organisationsprinciper

Mot bakgrunden av i denna artikel tidigare framförda synpunkter på försvarets uppgifter och utform-

ning, synas vissa principlinjer för dess organisatoriska utveckling sammanfattningsvis kunna skisseras.

Försvarets främsta uppgift är att söka hålla oss utanför kriget. Dess fredsbevarande uppgift måste därför sättas först. Det är möjligt, att den fredsbevarande uppgiften i en nu ännu mycket avlägsen framtid icke längre kan tillfredsställas lösas med den typ av krigsmakt, som i denna artikel antytts böra utvecklas.

Se vi på problemet kvalitet contra kvantitet, måste den förstnämnda absolut tillgodoses. Vi måste därför följa med i den kvalitetsförbättring, dvs. effektökning, som ständigt pågår. Den största kvalitativa svagheten för närvarande är, att vi sakna atomvapen. Alla möjligheter att snabbt skaffa sådana måste utnyttjas, även om den kapitalinsats, som under utvecklingstiden skulle erfordras här för, medför mindre anslag till annan önskvärd utrustning. Denna försvagning kan göras mindre riskfylld, om vi under väntetiden i övrigt hålla vår effektiva försvarskraft så hög som möjligt. Robotvapen kunna härvidlag ge stor effektökning. Kravet på effekt gäller emellertid också de även i atomåldern erforderliga konventionella stridsmedlen, såsom flygplan, luftvärnsautomatkanoner och andra markvapen. Tvinga ekonomiska förhållanden till begränsningar, måste dessa främst träffa den för

ett utsträckt land som vårt dock högeligen önskvärda kvantiteten.

På motsvarande sätt förhåller det sig i valet mellan bredd och djup. Största möjliga, omedelbart tillgängliga slagkraft måste gå före i och för sig önskvärd uthållighet. Därmed följer också, att vid anslagsminskningar försvaret mot avspärrning blir bland det första, som får minskas eller rentav åsidosättas.

Ser man till avvägningen mellan krigsmaktens olika verksamhetsområden, måste försvaret mot flyg- och fjärrvapenanslag få högsta prioritet. Även vid starkt pressad försvarssumma måste — med tanke på den fredsbevarande effekten — i atomkrigets tidevarv luftförsvarets relativa styrka gentemot en sannolik motståndare i det längsta bibehållas. Även ett starkt luftförsvar kan emellertid icke 100 %-igt skydda. Det måste därför kompletteras med genomgripande civilförsvarsåtgärder, främst omfattande utrymningar. Dessa måste vara så förberedda och planlagda, att de kunna genomföras med kort varsel före krigsutbrott.

Ju större anslagsbegränsningen blir, desto hårdare måste denna träffa invasionsförsvaret. Det första, som i sådant fall får minskas, är de delar, som ha det mest begränsade användningsområdet och vilkas uppgifter i nödfall kunna i huvudsak lösas med andra medel. Det mest påtagliga exemplet härpå är det sjöburna invasionsförsvaret. Är icke ens en sådan beskärning till-

räckligt kostnadsminskande, får försvarets inriktning förändras delvis eller till slut helt. Det går därvid icke att vänta med att fatta detta beslut, till dess slaget faller. Försvaret får redan i sin planläggning inriktas på att försvåra en invasionsstyrkas fullt möjliga framträngande i stället för att från början söka förhindra att detta över huvud taget blir möjligt. Vid än mindre anslag får invasionsförsvaret alltmera en enbart symbolisk karaktär, med allt vad detta innebär av risk för, att en aggressiv motståndare då väljer att just utnyttja denna lucka i det svenska försvaret för sina syften!

Samhällsmaskineriets känslighet för kuppföretag och sabotage ökar. Kravet på bevakning växer. Av ekonomiska skäl genomförda minskningar i den reguljära arméns styrka framtvinga största möjliga kompensation härför genom en ökning av hemvärnets och bevakningspolisens organisation. Civilförsvaret påtvingas därmed ökade uppgifter.

Även övriga delar av den civila sektorn inom totalförsvaret måste hårdare belastas, om krigsmaktens resurser krympas. Detta gäller såväl krigsplanläggning i fred som uppgifterna i krig. Minskat djup exempelvis i form av begränsningar i total förrådstillgång, ökar kravet på utspridd och skyddad förrådsuppläggning. Det ekonomiska försvarets uppgifter ökas och försvå-

ras och bli därigenom dyrare. Andra huvudtitlar än försvarets måste öka mer, än vad som redan nu är erforderligt.

Svårast blir nog belastningen på det psykologiska försvaret, om krigsmakten beskäres. Varje tänkande och ansvars-kännande medborgare vet, att effekt kostar pengar. Möjligheterna till att inom rimliga gränser hålla denna uppe finnas. Görs ej detta, måste det bero på en ringaktning av faran, på okunnighet eller bristande försvarsvilja! Det är det psykologiska försvarets uppgift att sansat påvisa riskerna, att upplysa och stärka viljan till motstånd. Det är ingen lätt uppgift, om den försvarsorganisation vi ha beskäres och erforderliga anslag till effektgivande ersättning icke ges.

I förlängningen av detta perspektiv skönjes faran för en ödesdigra psykologisk cirkel. Genom att krigsmaktens slagkraft försvagas undergräves tilltron till möjligheterna för ett effektivt motstånd. Denna misströstan ger i sin tur upphov till likgiltighet eller defaitism, som kan leda till ytterligare nedrustning.

Om en sådan utveckling inleds blir det svårt — om inte omöjligt — att hejda den.

Denna risk visar hur livsviktigt det är att medborgarna få tillräcklig insikt i det svenska försvarets uppgifter, möjligheter och behov!